

Fylkesstyret:

Namn	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post
Oddvar Mikkelsen , 6640 Kvanne	Fylkesleder	Møtt	41460565	oddvarm74@gmail.com
Gunnhild Overvoll , 6200 Stranda	Nestleder	Møtt	97164856	gmover@online.no
Petter Melchior , 6214 Norddal	Styremedlem	Møtt	92283477	petter.melchior@gmail.com
Odd Bjarne Bjørdal , 6156 Ørsta	Styremedlem	Møtt	95928731	oddbjarne.bjordal@tussa.com
Vegard Smenes , 6530 Averøy	Styremedlem	Møtt	99786830	vsmenes@gmail.com
Marte Halvorsen , 6687 Valsøyfjord	1. vara	Møtt	93423436	martehalvorsen1@gmail.com
Monika Frisvold Vågan 6350 Eidsbygda	Leder BKL	Møtt	91605390	monikafrisvoldvagan@yahoo.no
Tommy Røkkum , 6640 Kvanne	Styremedl BU	Møtt	45065573	tommy_tiger_94@hotmail.com
Til orientering:				
Konrad Johan Kongshaug 6530 Averøy	2. vara	-----	90856350	konradkongshaug@hotmail.com
Anna Håland Berget , 6300 Åndalsnes	3. vara	-----	91522107	bergetann@hotmail.com
Sekretariatet				
Arnar Lyche	org.-sjef	Møtt	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlie	rådgiver	Møtt	99726399	arild.erlie@bondelaget.no
Atle Frantzen	rådgiver	Møtt	90954787	atle.frantzen@bondelaget.no
Rose Bergslid	rådgiver	Møtt	93003808	rose.bergslid@bondelaget.no

Protokoll frå styremøte i Møre og Romsdal Bondelag onsdag 12. og torsdag 13. desember 2018 på Aak Hotell, Åndalsnes

Onsdag 12. desember:	Kl. 13.00-17.30: Styremøte, Kl. 18.00-20.00: Besøk hos vinbonde Johan Setnes, Veblungsnes
Torsdag 13. desember:	Kl. 08.30-10.00: Besøk hos Rauma Ullvarefabrikk, Veblungsnes, Kl. 10.00-13.00: Styremøte

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2018   **Godkjenning av sakliste** **Vedtak:** Innkalling og sakliste godkjent

2/2018   **Godkjenning av protokoll fra styremøter 26. september og 5. oktober 2018**
Vedlegg: Protokoll 26. september tidligere utsendt/ Protokoll 5. oktober ikke utsendt tidligere.
Vedtak: Protokoller fra styremøtene 26. september og 5. oktober godkjent

3/2018   **Medlemsutvikling og medlemsverving**

Medlemstall pr. 31/12-2017: 3.293

Medlemstall pr 01/01-2018: 3.276

Endring hittil i 2018: -22

Medlemstall pr. 18/09-2018: 3.254

Nyinnmeldte i 2018: 116

Kommentert i styret:

- Mål for fylkesstyrets medlemmer: Verve 5 nye medlemmer hver fram til fylkesårsmøtet.
- Sende ut lister over søkere produksjonstilskudd og medlemslister til fylkesstyret
- Samarbeide med Bygdeungdomslaget verve yngre medlemmer.
- Fokusere på medlemsfordeler, bl.a Gjensidige og Agrol.
- Juridisk hjelp – får gratis førsteråd over telefon hos advokater/jurister i Bondelaget
- Vurdere om en fra fylkesstyret og representanter fra lokallagene i utpekte regioner samles gruppevis en dag/kveld og ringer ut fra oppsatte lister over potensielle medlemmer.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Fannestrandveien 63. 6415 Molde	Besøksadresse: Fannestrandveien 63. Molde (Felleskjøpet)	Telefon: 71 20 28 90	Mobil: 41 41 88 71	E-postadresse: More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet: www.bondelaget.no/moreogromsdal

Medlemsutvikling 1.januar-6. desember 2018:

	Antall pr 01.01.2018	Antall pr 06.12.2018	Utmeldte	Døde	Nye
Molde Bondelag	129	134	5	2	10
Vanylven Bondelag	79	75	4	0	0
Rovde Bondelag	27	25	2	0	0
Vestre Sunnmøre Bondelag	75	71	8	0	4
Volda Og Dalsfjord Bondelag	63	60	5	1	2
Austefjord og Bjørke Bondelag	63	63	2	0	2
Ørsta Bondelag	97	93	5	0	1
Hjørundfjord Bondelag	60	58	4	1	2
Ørskog Bondelag	31	40	1	0	10
Eidsdal og Norddal Bondelag	48	48	0	0	0
Valldal Bondelag	53	51	2	0	0
Stranda Bondelag	55	55	3	1	3
Sunnylven Bondelag	67	66	2	0	1
Liabygda Bondelag	20	19	2	0	1
Stordal Bondelag	28	28	0	0	0
Sykkylven Bondelag	98	97	8	1	7
Skodje Bondelag	60	58	6	0	4
Giske Bondelag	60	60	2	0	2
Hildre Og Vatne Bondelag	40	37	5	0	2
Ytre Haram Bondelag	44	46	0	0	2
Vestnes Bondelag	124	121	7	1	4
Rauma Bondelag	168	166	6	0	4
Neset Bondelag	77	76	5	1	4
Midsund Bondelag	23	25	0	0	2
Harøy-Fjørtoft Bondelag	17	19	0	0	2
Gossen Bondelag	50	51	2	0	3
Fræna Bondelag	133	137	2	0	6
Hustad Bondelag	84	87	1	0	4
Eide Bondelag	72	69	4	2	1
Averøy Bondelag	137	133	5	0	1
Frei Bondelag	20	23	1	0	4
Gjemnes Bondelag	152	149	7	1	4
Straumsnes og Tingvoll Bondelag	168	166	4	0	2
Sundal Bondelag	161	155	9	1	3
Surnadal Bondelag	210	213	5	2	8
Todalen Bondelag	40	40	1	0	1
Rindal Bondelag	198	200	3	0	5
Aure Bondelag	123	120	6	0	3
Halsa Bondelag	66	65	2	1	1
Smøla Bondelag	51	52	0	0	1
Direkte Medlem Av Fylkeslaget	5	3	2	0	0
Totalt	3 276	3 254	138	15	116

4/2018: Referat fra møter og arrangementer (siden siste styremøte)**2. oktober: «Bli Med» kurs, Stjørdal**

Organisasjonskurs i regi av Norsk Landbrukssamvirke og Midtnorsk Landbruksråd.
To-dagers kurs 2 – 3 oktober. Oddvar Mikkelsen var møteleder første dag.

3. oktober: Bondekafe i Nesset Bondelag. Eresfjord. Oddvar Mikkelsen.

Tema: Fra Nesset til Nye Molde. Hvilken framtid for landbruket?

Innledere: Ordfører Nesset kommune, Rolf Jonas Hurlen og fylkesleder Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikkelsen. Arrangør: Nesset Sau og geit og Nesset Bondelag

4. - 5. oktober: Styretur til Akershus

Styret i Møre og Romsdal Bondelag på gjensitt til Akershus Bondelag etter at fylkesstyrene var samlet i Volda og Ørsta i oktober 2017.

Gardsbesøk i Akershus og fellesmøte for fylkesstyrene om drøfting av aktuelle saker.

Seks fra fylkesstyret og tre fra kontoret deltok.

9. oktober: Telefonmøte AU Midt Norsk Landbruksråd

Siste gjennomgang av program og påmelding til markedskonferansen. Birgit Oline Kjerstad har presentert arbeidet i Midt Norge for Landbruksrådet Øst sitt årsmøte.

Økonomigjennomgang. Vedtak om å gi 80000 kr til arrangement Midt Norsk Kjøttkonferanse i Stjørdal 1. og 2. februar.

11. oktober: Referansegruppemøte i prosjekt ProRefine (CORE Organic Cofund) 2018-2021. Trondheim. Oddvar Mikkelsen.

Bioraffinering av engbelgvekster som før til kyr, fjærfe og gris i økologisk landbruk

Prosjektet oppretter referansegrupper i seks deltakerland og har møter i 2018, 2019 og 2020.

Referansegruppene har mulighet til å gi viktige tilbakemeldinger til prosjektet og deltar i fokusgruppeintervjuer.

15. oktober: Møte i skuleutvalet ved Gjermundnes vgs. Anne Katrine Jensen.**16. oktober: Regionalt Partnerskap.** Fylkeshuset. Molde. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche. Dagsorden:

1. Aktuelt frå fylkesmannen (diverse)

2. Nye Veterinærvaktområde – ute på høyring.

3. Avlingsnivå og erstatningssaker – oppdatering

4. UT midlar og Klima- og miljømidlar. Status pr. oktober

5. Oppdatering rundt GF / L21

6. Regionalt Bygdeutviklingsprogram. Om prosessen. Gjennomgang av dokument:

a. RSK Regionalt skog- og klimaprogram, b. RNP Regionalt næringsprogram, c. RMP Regionalt miljøprogram

7. Landbruksmøtet - normalt dagsamling rundt månedsskiftet november / desember. Holdes 24. januar. Ansatte og tillitsvalgte i alle landbruksorganisasjoner møtes til samordningsmøte.

18. oktober: Møte i klimagrappa i Bondelaget. Oslo

Arnar Lyche som deltaker i arbeidsgruppa. Oddvar Mikkelsen invitert til å delta både i orienteringsmøtet og i gruppemøtet etterpå.

Yara, NMBU, Felleskjøpet og Geno orienterte om sitt arbeid.

22. oktober: Orienteringsmøte Blå-grønn næringsvekst i Ålesundsregionen. Ålesund Arnar Lyche

Ålesund kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune inviterte til møte om Blå-Grønn vekst. Status for arbeid med etablering av energistasjon med biogass, og om biogassproduksjon med basis i husdyrgjødsel/organisk avfall. Bondelaget hadde innlegg om landbrukets rolle i en eventuell framtidig biogassproduksjon.

22. oktober: Telefonmøte i organisasjonsutvalget Norges Bondelag. Oddvar Mikkelsen

24. oktober: Ungt entreprenørskap. Gjermundnes. Arnar Lyche

Bondelaget hadde innlegg om entreprenørskap i landbruket og var rådgiver for Gjermundnes-elever på innovasjonscamp.

25. oktober: Dialogmøte Rådgivende utvalg for verneområdestyret i Trollheimen. Løkken Verk. Oddvar Mikkelsen.

Hovedtema: Besøksstrategi og innfallsporter til verneområdet. Gruppearbeid, der flere tok til orde for mer fleksibel bruk av området og større satsing på tilrettelegging for mer beitedyr og færre restriksjoner som gjør beiting og tilsyn mer krevende.

25. oktober: Planleggingsmøte Landbrukskonferansen i Molde fredag 8. mars 2019. Møtet holdt på Bondelagskontoret.

Deltagere: Aud Lindset Drågen (Fylkesmannen), Eli Sæther (Småbrukarlaget), Arild Erlien, Rose Bergslid og Arnar Lyche

25. oktober: Informasjons- og dialogmøte - Rovviltnemnda for region 6, Stjørdal. Atle Frantzen

Åpent møte med hovedtema skadefelling:

-Skadefelling jerv, Verdal kommune.

-Regionalt skadefellingslag 8 kommuner S-Trøndelag.

I tillegg var det orientering om Kadaverhund-prosjektet og Ruralis sitt arbeid knytt til Beitedyr, rovdyr og lokalsamfunn.

26. oktober: Møte i Rovviltnemnda for region 6 Midt-Norge. Stjørdal. Atle Frantzen

Noen av sakene i møtet:

- 1.Samordningsoppdraget for jerv i region 3, 5 og 6: Fylkesmennene har sendt felles brev til KLD der resultatet fra samordningsoppdraget kort blir oppsummert. Det foreslås ingen endringer i dagens forvaltning. Oppdraget oppfattes som avsluttet/utført. I brevet foreslås det å holde samordningsmøte mellom nemndene 1-2 ganger for året. Det gjenstår å se om KLD vurderer oppdraget som utført.
- 2.Sak 28/18: Forvaltningsplanen – oppfølging av brev fra KLD: Saken ble trukket. – Formelt blir saken trukket i påvente av endelig referat fra møte 25.9. mellom Mdir og nemnda. KLD har bekreftet at den reviderte forvaltningsplanen er godkjent.
- 3.Sak 29/18: Kvotekjakt gaupe vinter 2019: Tidligere innspill fra Tingvoll ble delvis fulgt opp gjennom at forvaltningsområdet i MR er delt i 2: A)Tingvoll og Sunndal nord for Driva: 1 gaupe. B) Øvrige deler av forvaltn.omr i MR: 1 gaupe. Kvotefri jakt som før utenfor forvaltnomr.
- 4.Sak 30/18: Skadefelling som forvaltningsverktøy: Vedtak i samsvar med sekr sitt forslag. I tillegg bør vi sende brev til KLD om å opprette egen forskrift for skadefelling.
- 5.Sak 31/18: Bruk av reservekvote, lisensfelling jerv 2018/19: Her ble sekr sitt forslag endret, slik at det nå er tildelt 1 dyr (mot 0 i forslaget) fra reservekvoten til forvaltningsområdet for jerv i MR. Det er her spesielt tenkt på Rauma/Norddal, men dette kunne ikke tas med i vedtaket, for da ville det blitt regnet som et nytt, og dermed påklagbart vedtak. God jobb av Frank Sve!
- 6.Sak 32/18: Uttak av restkvote bjørn og jerv 2018/19: Vedtak i samsvar med sekr sitt forslag.
- Dette gjelder forutsatt at lisensfellingskvoten ikke blir oppfylt. For MR er det prioriterte beiteområder med skader av jerv som blir prioritert.

30. oktober: Miljø og avfallskonferanse i Møre og Romsdal. Ålesund. Oddvar Mikkelsen Fylkesmannen arrangerer miljø og avfallskonferanse i Møre og Romsdal. Det er en møteplass for avfallsbransjen, med både private og kommunale aktører, men også de som jobber med forsøpling og anna miljøspørsmål fra kommunene vil kome.

Bondelaget invitert til å holde innlegg om *Korleis kan vi saman løyse forsøplingsproblem?*

- Er pålegg og tvangsrydding rette verkemiddel?
- Er det andre måtar vi kan gjere dette på?
- Forventningar frå Norges Bondelag til kommunane
- Kva kan kommunane forventa av gardbrukarene i sin kommune?

31. oktober: Kornutvalget Norges Bondelag. Oslo. Oddvar Mikkelsen

31. oktober: WorkShop for samla forskingsmiljø i Møre og Romsdal på Runde miljøsen-ter. Gunnhild Overvoll.

Norsøk, Møreforskning og Runde Miljøsen-ter. M&R Bondelag var invitert til å halde innlegg med innspel på søknad om forskingsprosjekt på BlåGrønne synergjar, og vidare å delta i disku-sjonane rundt det. Økologisk samspel rundt beiting er det eine delprosjektet, betre sirkulering av næringsstoff er det andre.

1.-2. november: EØS-konferanse - Faglig politisk konferanse, Kristiansund

Arrangører: Nei til EU i Møre og Romsdal, De Facto som er fagbevegelsens utredningsorgan, Manifest Tankesmie og AgriAnalyse.

Konferansetema er kampen en står midt oppe i når norsk beslutningsmyndighet overføres til EU gjennom EØS avtalen: *Hvem styrer landet når markedet tar over? - Vinnere og tapere i kampen om ressursene.* Konsekvenser av globalisering, EØS, Brexit, nye EU-byrå og direktiv. Ingen fra fylkeslaget deltok, men tillitsvalgte i noen lokale Bondelag var tilstede. Fylkeskontoret hjalp Nei til EU med markedsføring av konferansen.

2. november: FARM landbrukskonferanse. Giske – Se omtale i sak 31/2018 nedenfor

2.-3. november: Ledermøtet Møre og Romsdal Bondelag. Giske – Se sak 31/2018 nedenfor

5. november: Ope Møte med Volda SV. Volda. Gunnhild Overvoll

SV sin stortingsrepresentant i næringskomiteen, Torgeir Knag Fylkesnes, var på besøk på Søre Sunnmøre, og mellom anna vart det arrangert eit ope møte om realitetane i det grønne skiftet. M&R Bondelag, Fiskarlaget og Naturvernforbundet fekk 15 minutt kvar til innlegg på møtet.

5.-6. november: Beiteseminar. Oslo. Atle Frantzen

Årlig seminar med fokus på beitedyr, rovvilt og forebyggende tiltak. Noe av det som var tema:

- Beredskapsplan knyttet til rovviltskader. Kviknemodellen og beredskapsplanlegging.
- Nødvergerett.
- Skadefellingsprosjekt i Nord-Østerdal, og skadefelling for øvrig. Regionalt skadefellingslag i S-Trøndelag.
- Rovviltnemndene sitt arbeid.
- Ordføreroppøpet.

6. november: Samling for jordvernforeningene. Oslo. Atle Frantzen

Årlig samling for jordvernforeningene, med Norges Bondelag som vertskap. Atle Frantzen og Kolbjørn Gaustad møtte. Tema som ble tatt opp:

- Plandelen i Plan- og bygningsloven.
- Nasjonal jordvernstrategi v/Geir Pollestad.
- Statens vegvesen: Konsekvensutredninger og ikke prissatte verdier.

8. november: Særlovskonferanse Fylkesmannen. Molde. Oddvar Mikkelsen. Atle Frantzen. Satte driveplikt/bonden sitt behov for langsiktige leieavtaler på dagsorden. Oddvar Mikkelsen hadde presentasjon om bonden sitt behov for tilleggsjord og langsiktige leieavtaler.

8. november: Prosjektmøte om storspove og vipe. Bondelagskontoret. Arnar Lyche
Møre og Romsdal Bondelag er aktiv part i et vipe- og storspoveprosjekt i regi av Norsk ornitologisk forening, avdeling Møre og Romsdal. Vi fikk orientering om prosjektarbeidet som ble gjennomført i 2018. Det var 15 kommuner på Nordmøre og i Romsdal som ble undersøkt. Hekkelokalitetene ble registrert og det ble avtalt med grunneier/bonden for å sikre vellykket hekking. Med unntak av et tilfelle i Averøy gikk dette bra.

9. november: Møte i Fagteam Rovdyr Midt-Norge. Trondheim. Atle Frantzen, Odd Bjarne Bjørdal.

Hovedfokus på bjørn i Sør-Trøndelag.

Jonas Kindberg, Rovdata, orienterte om bestandsregistrering, med hovedvekt på bjørn.

Jenny Mattisson orienterte om arealplanleggingsverktøy i jerveforvaltningen.

Det sendes brev til KLD om behov for flere verktøy for bedre skadefelling.

Status prioriterte oppgaver ble gjennomgått.

16. november: Møte om hjort med Landbruk Nordvest. Bondelagskontoret. Arnar Lyche. Sverre Heggset, Gunn Randi Fosslund.

Landbruk Nordvest og Møre og Romsdal Bondelag vil sammen arbeide for å rigge et hjorteprosjekt.

17. november: Temadag eigarskifte. Skarstua. Molde.

Fra M&R Bondelag møtte Atle Frantzen som kursvert. 55 deltakere.

Tilsvarende samlinger siste åra har vært så populære at Møre og Romsdal Bondelag på nytt inviterte til samling med tema Eierskifte i landbruket.

Advokat Ole Houlder Rødstøl dekket det faglige innholdet. I det daglige er han partner i advokatfirmaet Øverbø Gjørtz med kontor i Molde. Han er samarbeidsadvokat for Norges Bondelag. Det var fokus på: Planlegging av eierskifte. Gjennomføring av eierskifte. Hva partene kan gjøre på egen hand og hva det bør søkes hjelp til for å unngå gjøre feil, m.v. Målgruppe er i utgangspunktet alle som har tilknytning til garden, både ny og gammel generasjon, som skal inn i eller er inne i en eierskifteprosess.

19. – 20. november: Midtnorsk Landbrukskonferanse. Trondheim. Oddvar Mikkelsen, Arnar Lyche, Gunnhild Overvoll, Vegard Smenes.

Arrangør: Midtnorsk Landbruksråd,

Tema: Markedsmakt, markedsmuligheter, markedstrender

21.-23. november: Tema- og skattekurs. Scandic Kristiansund

60 ansatte ved regnskapskontor i Møre og Romsdal som har samarbeid med Bondelaget var samlet på Scandic Hotel Kristiansund til det årlige tema- og skattekurset. Programmet gir de ansatte nyttig og viktig oppdatering på sentrale skatterettslige og regnskapsfaglige områder. Det var færre deltakere på årets skattekurs enn det vi vanligvis har vært tidligere år. Det var 31 regnskapsførere fra Møre og Romsdal som i år deltok på kurs enten i Loen i Sogn og Fjordane, Størdal i Nord-Trøndelag eller Røros i Sør-Trøndelag.

Kursvert fra M&R Bondelag alle tre dager: Arild Erlien.

Torsdag 22. og fredag 23. november ble det holdt skattekurs for 60 deltakere. Dette årlige kurset for samarbeidende regnskapskontor blir arrangert i sin helhet av Norges Bondelag, og arrangeres eksklusivt for ansatte i eller innehavere av regnskapskontor som har samarbeid med

Norges Bondelag. Skattekurset har som målsetting å gi en bred gjennomgang av relevante skatte- og avgiftsfaglige nyheter slik at regnskapsførere er faglig oppdatert til det kommende årsoppgjøret.

Skattekurset er et oppdateringskurs med fokus på regnskap, skatt og avgift, der vinklingen gjennom eksempler er tilpasset regnskapskontorenes arbeidsdag.

Forelesere var advokatene **Marta Melby** og **Elise Midling-Hansen** i avdeling for regnskap og juridisk service (RJS) i Norges Bondelag, og regnskapsfører **Pål Kristian Ormstad** i Ormstad Regnskap AS.

Når en bonde trenger hjelp: I en egen sekvens på skattekurset ble hvordan møte bønder i krise tatt opp med regnskapsførerne. Her stilte HMS-rådgiver i Norsk Landbruksrådgivning Landbruk Nordvest, **Sigmund Moen Trønsdal**, opp med foredrag.

Bokføringsregelverket i en elektronisk hverdag: I forkant av skattekurset ble det onsdag 21. november holdt temadag om bokføringsregelverket i en elektronisk hverdag for 22 deltakere. Temakurset er et samarbeid mellom Norges Bondelag og Økonomiforbundet. Forelesere var **Jon Baggetorp** fra *Spydeberg Regnskapslag SA* og **Terje Sundt** fra *Duett AS*.

23., 27. og 28. november: Organisasjonskurs for lokallagsstyrene

- **Fredag 23. november** kl 10.30 – 16.00: Fjordsenteret på Aspøya, Tingvoll. Fra fylkesstyret: Oddvar Mikkelsen og Marte Halvorsen. Kontoret: Arnar Lyche og Rose Bergslid
- **Tirsdag 27. november** kl 10.30 – 16.00: Hotell Ivar Aasen, Ørsta. Fra fylkesstyret: Gunnhild Overvoll og Odd Bjarne Bjørdal. Fra kontoret: Arild Erlien
- **Onsdag 28. november** kl 10.30 – 16.00: Skarstua, Skaret, Molde. Fra fylkesstyret: Vegard Smenes og Petter Melchior. Fra fylkeskontoret: Atle Frantzen

Innleder på alle tre kursene var tidligere nestleder i Norges Bondelag, Brita Skallerud.

Avlyst lørdag 24. november på Fjellstova, Ørskogfjellet, Ørskog, p.g.a. få påmeldte.

Samlet totalt 64 personer, av disse 58 tillitsvalgte i lokallagene og 6 knyttet til fylkeslaget. Tilbakemeldingene fra deltakerne var veldig bra kurs, engasjerte forsamlinger og gode diskusjoner om organisasjonsarbeid og landbrukspolitikk. Og en engasjert og flink foredragsholder i Brita Skallerud.

PROGRAM:

- **Bondelaget som slagkraftig organisasjon.** Den historiske bakgrunnen for Bondelaget, oppbygging av organisasjonen og Bondelaget sitt arbeidsfelt.
- **Tillitsvalgt i lokallaget – hva kreves av deg som tillitsvalgt og hva får du igjen?**
- **Landbrukspolitikk (1):** Den norske landbruksmodellen. Veien fra studiearbeid til jordbruksoppgjør. Bondelaget sitt arbeid før og under jordbruksforhandlingene.
- **Landbrukspolitikk (2):** Hvilke politiske saker kommer et lokallag borti i sitt lokalsamfunn og sin kommune? Hvordan kan lokallaget jobbe for å påvirke?
- **Hvordan arbeider vi i lokallaget?** Verktøy for lokallaget. Kommunikasjonsarbeid. Styrearbeid og økonomi

Målgruppe/deltakere: Alle styremedlemmer i lokale Bondelag.

Organisasjonskursene er ei satsing i alle fylkeslag i Norges Bondelag. Lokallagene får 1.000 kr i godtgjørelse for hver tillitsvalgt som deltar på kurset, som forutsetter tre timers oppfølging i eget lokallagsstyre (Reglene for å være berettiget studietilskudd må en ha gjennomført et kurs der deltakeren får åtte timer med kurs). Ekstra-opplegget på tre timer som Norges Bondelag har utarbeidet ble sendt ut etter kursene, og som kursdeltakere gjennomfører i lokallagsstyret i løpet av vinterhalvåret 2018/2019. **Lokallaget rapporterer senest 1. april til fylkeskontoret.** Fylkeskontoret sender så i april samlet deltakerliste til Norges Bondelag for utbetaling av kr 1000 i tilskudd pr deltaker.

Kommentert i styret:

Savnet hvordan jobbe lokalpolitisk i et lokallag, og oppgavene som tillitsvalgt.

27. november: Norges Bondelags årlige grøntsamling for grøntkontaktene i fylkeslagene. Landbrukets hus. Oslo. M&R Bondelags grønttalsperson Audun Skjervøy, Valldal, deltok.

29. november: Møte i styringsgruppa Landbruk 21 (L21)/Grøn Forskning Midt-Norge (GFMN) hos Ruralis i Trondheim. Oddvar Mikkelsen.

Se omtale i orienterings- og drøftingssak 7.7 B nedenfor

4. desember: Jordvernkonferanse. Gjermundnes. Atle Frantzen. Arnar Lyche.

25 deltakere.

Verdas Jorddag blir årleg markert i desember. Difor inviterte Jordvern Møre og Romsdal, for 3.år på rad, til markering av dagen ved å halde konferanse. Her vart det sett fokus på våre eigne jordvernutfordringar. Desse kan absolutt sjåast i samanheng med den globale miljø- og matforsyningssituasjonen. Verda er avhengig av lokal handling for løysing av globale utfordringar!

Målgruppe: Politikarar, forvaltning og administrasjon i kommunane, bønder, grunneigarar og andre interesserte.

Arrangør: Jordvern Møre og Romsdal i samarbeid med Landbruksmuseet for Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Møre og Romsdal Bondelag, Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag.

PROGRAM:

- **Fylkesmannens oppfølging av nasjonal jordvernstrategi** v/*Tormod Meisingset, rådgjevar landbruksavdelinga, Fylkesmannen i Møre og Romsdal*
- **Kva er dei store sakene i forhold til jordvern ? - og korleis skal landbruket ta betre vare på matjorda?** v/*Toril Wikesland, seniorrådgjevar Norges Bondelag*
- **Jordmassar — frå problem til ressurs. Handbok i bruk av overskotsmassar til utviding eller forbetring av dyrka jord** v/*Olav Martin Synnes, rådgjevar jordbruk, Norsk Landbruksrådgiving Vest SA*
- **Jordvern og arealforvaltning.** Innlegg, orientering og diskusjon. Med ordførarar i Romsdalsregionen: *Geir Inge Lien, Vestnes kommune, Bernhard Riksfjord, Aukra kommune, Tove Henøen, Fræna kommune, Odd Helge Gangstad, Midsund kommune, Rolf Jonas Hurlen, Nesset kommune*

5. desember: Møte om forebygging av alvorlig vanskjøtsel av husdyr. Stjørdal. Oddvar Mikkelsen

Se omtale i orienterings- og drøftingssak 7.7 C nedenfor

10. desember: Møte om hjort. Fylkeshuset, Molde Arnar Lyche.

Landbruk Nordvest og Møre og Romsdal Bondelag hadde møte med Ottar Longva, Marianne Aas Halse og Ulf Lucassen hos fylkesmannen, samt Håkon Slutaas hos fylkeskommunen for å diskutere et eventuelt hjorteprosjekt. Det var enighet om nødvendigheten av flere hjorteskaderegistreringer på dyrka mark rundt om fylket. Landbruk Nordvest, i samarbeid med Bondelaget arbeider videre med å utforme en prosjektsøknad.

5/2018 Representasjon, invitasjon og planlegging av nye møter og arrangement

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakarar/Ansvarlege
12.-13. desember	Fylkesstyremøte		Styret
2019			
Januar	Fylkesstyremøte		Styret
20. jan	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
jan / feb.	Møte i valnemnda		
ca. 1. feb	Lokallaga frist sende inn saker til årsmøtet		
8.-9. febr	Samling for unge bønder	Smøla	

13. februar	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
15. februar	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
1. mars	Kontingentforfall		
5. mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
8. mars	Næringskonferanse Alexandra Hotell	Molde	Landbruksinteresserte
8.-9. mars	Årsmøte M&R Bondelag	Molde	Lokallaga, fylkeslaget
29. mai	Fylkesstyremøte (før årsmøtet i NB)		Styret, årsmøteutsendinger
5.-6. juni	Årsmøte Norges Bondelag	Lillehammer	

Arrangement fylkesbondelaget må være oppmerksomme på er:

14. desember: Ekstraordinær generalforsamling - Den norske Matfestivalen i Ålesund AS Vedlegg: Oversikt over ny aksjekapital og ny aksjonærsammensetning

Den vedtatte emisjonen i Den norske Matfestivalen i Ålesund AS høsten 2018 er fullført, og ny aksjekapital er innbetalt. I alt ble det tegnet 295 nye aksjer a kr 1 000,- som tilfører Matfestivalen kr 295 000,- i ny kapital.

Styret fremmer forslag til vedtak som formaliserer den gjennomførte kapitalnedsettelsen og kapitalforhøyelsen inklusive nødvendig endring i selskapets vedtekter som konsekvens av dette. Styret fremmer videre forslag om suppleringsvalg til selskapets styre etter anmodning fra aksjonær Ålesund kommune.

14. januar: Rovdyrkonferanse i Valldal

Utmarkskommunene Nesset, Norddal, Rauma, Stranda, Sunndal og Surnadal har tatt initiativet til en regional rovdyrkonferanse på Martin Linge huset i Valldal, der hovedfokus blir jerveplagene en opplever i regionen.

Fra Stortinget møter Per Olav Lundteigen (Sp), og fra ansvarlig departement, klima og miljø, møter avd.-dir. Torbjørn Lange. Frank Sve møter både i kraft av medlem i rovviltutvalget og som fylkespolitiker i M&R. Videre vil Miljødirektoratet delta sammen med hele den regionale rovviltnemnda i region 6 med Gunnar Alstad i spissen. I tillegg møter Statens naturoppsyn, fylkesmennene og Mattilsynet.

Beitenæringa vil være bredt og sterkt representert både med innlegg og i paneldebatten. Sentrale personer er m.a. styremedlem i Norges Sau og geitalslag Pål Kjørstad, styreleder i M&R Bondelag, Oddvar Mikkelsen og styreleder i Ulvådalen beitelag, Marianne Hunnes Gaustadnes. NRK profil Geri Helljesen leder konferansen, der en av Norges flinkeste naturfotografer, Vegard Løvdøen, vil vise fram utstoppa jerver og flotte naturfoto på film.

23. januar: Evalueringsmøte FARM-konferansen. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche. Momentum og Sparebanken Møre deltar.

24. januar: Landbruksmøtet Fylkesmannen. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche

25. januar: Klimasmart kurs. Molde.

Bondelagets klimasatsing. Målgruppe: Bønder og tillitsvalgte.

1.-2. februar: Midt-Norsk Kjøttkonferanse. Stjørdal

Landbrukssamvirket inviterer til kjøttkonferanse. Landbruksrådet, der Bondelaget er med, er medarrangør.

3. februar: Fylkesårsmøte i 4H Møre og Romsdal. Bygdahuset Vonheim, Malmefjorden, Fræna

8. februar: Landbrukskonferanse i Ørsta

Odd Bjarne Bjørdal med i arbeidsgruppe. Tema: Bærekraftig landbruk i framtida.

8.-9. februar (fredag-lørdag): Samling unge bønder. Smøla

Invitasjon sendes ut i desember. Program er under utarbeidelse.

Arr: Bondelaget, Felleskjøpet, Tine, Nortura, Fylkesmannen.

14. februar: Møte med Mørebenken. Oslo. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche

6/2018 Lokallagene - presseklipp, aktiviteter og møter

Martha og Oddvar Gunnerød ble på årsmøtet i Molde Bondelag utnevnt som æresmedlemmer i laget som honnør for utrettelig innsats og tidsbruk til inspirasjon og hjelp for andre i landbruksmiljøet både lokalt og regionalt gjennom mange år.

7/2018 Andre saker**7.1. Saker frå Bygdekvinnelaget**

Fylkesårsmøtet 2019 blir holdt 23.-24. mars.

«Spis norsk mat» som temadag på årsmøtet. Lene Havåg innleder. NBK har mattradisjonsskole, prosjektleder i NBK kommer som innleder. Ordnet en nettside med mattradisjoner. Blitt tatt opp i UNESCO. 34 lokallag i Møre og Romsdal Bygdekvinnelag.

7.2. Saker frå Bygdeungdomslaget

Fylkesårsmøtet holdes i februar.

7.3. Faginfo om beiteprosjektet, jord ute av drift og driveplikta

Sendt 14. november til kommunene i M&R med kopi til tillitsvalgte i lokale Bondelag.

I forbindelse med Møre og Romsdal Bondelag sitt beiteprosjekt «Bedre og økt beiting» (2016 - 2018) har NORSØK sammen med Mandy Häger (Sykkylven kommune), Nils Sanden (tidligere i Midsund kommune) og Bjørn Egil Flø (NIBIO) skrevet en Faginfo som tar for seg utfordringer knyttet til jordbruksarealer som går ut av drift.

I Faginfor blir det sett nærmere på sammenhengen mellom jordbruksareal som går ut av drift og utviklinga i melkeproduksjonen i fylket. I tillegg er det blant annet beskrevet hvordan Midsund og Sykkylven kommune har jobbet med oppfølging av driveplikta.

Erfaringer fra disse kommunene kan brukes av andre som vil arbeide med utfordringer knyttet til oppfølging av driveplikta.

Beiteprosjektet avsluttes i januar. Mål å informere utad om prosjektet.

7.4. Tiltak for betre jordvern i kommunane

Organisasjonen Jordvern Møre og Romsdal sendte 7. november brev til alle kommunene i Møre og Romsdal om tiltak for bedre jordvern i kommunene.

Kopi til tillitsvalgte i lokale Bondelag.

Kommentert i styret:

Brevet er forsiktig skrevet. Var det kraftig nok til å gjøre det viktig for de som skal prioritere jordvern i kommunene?

7.5. Tvangsavvikling av Skår i Hjørundfjorden.

Møre og Romsdal Bondelag mottok 3. november henvendelse fra Skår Grunneigarlag i Ørsta. De tar kontakt med mange lag og organisasjonar om støtte til å beholde anløp av rutebåt til den lille veiløse bygda/grenda på vestsida av Hjørundfjorden. I det nye anbudsgrunnlaget for ferjedrift på Hjørundfjorden som trår i kraft frå 2020, vil Fjord 1 og samferdselsavdelinga kutte ut disse 2 signalturane til Skår, og Skår blir derved tvangsavviklet

Fylkeslaget ved organisasjonssjef sendte 15. november følgende brev til Møre og Romsdal fylkeskommune:

Om avvikling av fergeanløp til Skår i Hjørundfjorden

I det nye anbudsgrunnlaget for fergedrift på Hjørundfjorden som trer i kraft fra 2020, vil Fjord 1 og samferdselsavdelinga i Molde kutte ut fergeanløp til Skår i Hjørundfjorden.

Skår er ei veiløs grend på vestsida av Hjørundfjorden. De siste 52 årene har det vært fergeanløp og ny fergekai ble bygd i 1979. Tidligere hadde Skår 8 fergeanløp daglig, både faste og på signal, mens de siste årene har grenda hatt 2 anløp på signal.

Det er tre gårder på Skår hvor den ene er i aktiv drift. Gullbjørg Birkeland og Asbjørn Skår er de eneste fastboende og har 35-40 vinterføra sauer. En av de andre gårdene eies av Johan Skår. Han bor på Fiskarstranda, men planlegger nå reiselivssatsing på Skår ved at låven er under ombygging til serveringssted. Ellers er det to andre sauebønder som benytter Skår til beite. Til sammen er det om lag 100 morsauer med lam på Skår i sommerhalvåret.

Sist sommer ble Hjørundfjorden utvalgt som kulturlandskap av nasjonal verdi og det blir nå stimulert økonomisk til bevaring av dette kulturlandskapet. Et aktivt jordbruk med god utnytting av beiteressurser og lokalt engasjement, er nødvendig for å ta vare på natur- og kulturverdier, sa daværende landbruks- og matminister Jon Georg Dale. Videre sa han at verdiskapning basert på kulturlandskapets verdier også er viktig satsingsområde.

En slik satsing blir meningsløs når en samtidig avviker fergeanløpene. Som en kontrast til Geirangerfjorden framstår fjell- og fjordlandskapet i Hjørundfjorden med velstelt kulturlandskap og med lys i alle vindu. Både sauehold og reiselivssatsing er avhengig av ferga og de fastboende får en mye vanskeligere hverdag. Dersom ferga forsvinner vil det sannsynligvis være kroken på døra for all aktivitet på Skår og forfallet får fritt spillerom. Møre og Romsdal Bondelag ber derfor om at fergeanløpet til Skår blir videreført på samme nivå som i dag. Vi tror bestemt at samfunnsnytten overstiger kostnaden.

7.6: Egen forskrift skadefelling

Fylkesleder i Nord-Trøndelag Bondelag, Borgny Grande, nestleder og rovviltansvarlig i Sør-Trøndelag Bondelag, Frank Røym og fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikelsen, sendte 3. desember felles brev til Klima- og miljødepartementet om egen forskrift skadefelling:

Vi viser til behovet for å ha flere virkemidler for en god og effektiv rovviltforvaltning og at soneforvaltning blir brukt som et overordnet virkemiddel.

I utøvelsen av en tydelig soneforvaltning blir ordinær lisensjakt brukt for å regulere bestandene. Dette må være det vanligste og ordinære virkemiddelet. I akutte skadesituasjoner må en imidlertid ofte ty til skadefelling av de enkeltindividene som forårsaker skade.

Vi vet at det utføres en omfattende og god innsats i forbindelse med skadefelling. I mange tilfeller er imidlertid resultatet av skadefellingsforsøk negativt.

Ut fra de rammene som er gitt i dag må skadefellingsforsøk utøves i samsvar med samme regelverk som for ordinær jakt. Vi mener at det er på tide å se nærmere på de lovbestemte forutsetningene for skadefelling ut fra ønsket om å kunne utøve skadefelling på en mer effektiv måte. Mer effektiv skadefelling vil dessuten være positivt for dyrevelferden.

Vi foreslår derfor at det lages en egen forskrift for skadefelling.

- En forskrift må blant annet inneholde følgende elementer:
- Utvidelse av lovbaserte virkemidler som tillates.
- Forenklet bruk av lovbaserte virkemidler.
- Klargjøring av aktivitet og myndighet for kommunale og interkommunale skadefellingslag.
- Stimulering til å gjøre skadefellingslag mer effektive.
- Å gi SNO en tydeligere og mer aktiv rolle i forbindelse med skadefelling.

For å komme i gang og for å skaffe erfaring med en egen forskrift foreslår vi at det raskt settes i gang forsøk i en del kommuner.

7.7. Drøftings- og orienteringssaker:

A) Foreløpige innspill til valgnemnda i Norges Bondelag

(Det er vanlig at valgnemnda ber om endelige innspill innen midten av februar).

Fylkesleder orienterte om henvendelse fra medlem i valgnemnda, Trond Hodne fra Nord-Trøndelag, som ønsker foreløpige innspill fra fylkeslagene i Midt-Norge.

Det som kom fram i styret er fortrolig. Fylkesleder formidler synpunktene videre til Hodne.

B) Landbruk 21

29. november ble det holdt møte i styringsgruppa Landbruk 21 (L21)/Grøn Forsking Midt-Norge (GFMN) hos Ruralis i Trondheim. Oddvar Mikkelsen deltok.

Det meste av møtet gikk med til å gå igjennom økonomien i Landbruk 21. Det er ikke kontroll på økonomien og det er ikke penger til å videreføre prosjektet ut perioden (juli 19) som planlagt. Prosjektlederen har mottatt oppsigelse og vil få tilbud om 80 % stilling ut februar eller 70 % stilling ut mars. Borgny Grande er ansatt som prosjektleder for kjøttprosjektet (datterprosjekt av L21) og lønnes med penger i dette prosjektet. Ansettelsen varer ut juni. De største prosjektene videreføres og overlates til hhv St. Olavs hospital, Nortura og NLR Trøndelag.

Det arbeides med videreføring av arbeidet i ny form. Forslag fra Fylkesmannen i Trøndelag om at Fylkesmannen stiller to årsverk til disposisjon for dette arbeidet og fylkeskommunen med penger til arrangementer. Næringa blir viktige deltakere videre. Møre og Romsdal hopper inntil videre av dette og melder oss på igjen når trønderne har en skisse for ny arbeidsmetode og finansiering på plass. Ottar Longva positiv.

Pengene ca 700000 kr som var avsatt for 2018 hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal er nå omdisponert til andre tiltak, bl.a FARM-konferansen.

C) Mattilsynet – forebyggende dyretragedier

5. desember ble det holdt møte om forebygging av alvorlig vanskjøtsel av husdyr. Stjørdal. Oddvar Mikkelsen deltok.

Mattilsynet, region midt, inviterer til møte med regionale husdyraktører om samhandling. Bedre kompetanse hos ulike aktører som er i kontakt med dyrehold, mer samarbeid mellom disse aktørene og bedre rutiner for å håndtere bekymringer for dyrevelferd, kan være viktige bidrag til å avverge hendelser med alvorlig vanskjøtsel av dyr.

Mattilsynet, region midt har i 2018 gjennomført tilsvarende møter lokalt med kommunene i Møre og Romsdal og Trøndelag.

En viktig del av det forebyggende arbeidet vil være jevnlig møter mellom aktørene, både lokalt og regionalt. I de lokale møtene deltar kommunene og Mattilsynets avdelingskontor. På regionalt nivå er det regionale representanter for kjøttbransjen, meieriselskap, forvareleverandører, Norsk Landbruksrådgivning, Bondelaget, Bonde- og småbrukarlaget, Fylkesmannen, Den norske veterinærforening og regiondirektørens stab i Mattilsynet Midt som møtes.

Temaer i møtene:

- utveksle eventuelle bekymringer for dyrevelferd
- vedlikeholde og videreutvikle varslingsrutinene ved bekymring
- vedlikeholde og videreutvikle risikofaktorer som brukes når dyrevelferd skal vurderes
- sikre kompetanse i arbeidet

Arbeidet viderefører et prosjekt eid av Nord-Trøndelag Bondelag, «Bondelagsprosjektet» med fokus på forebygging og oppfølging, metodeutvikling og samhandling ved dyretragedier. Prosjektrapporten ble ferdigstilt 2017.

Det blir et møte for næringa og Fylkesmannen i Møre og Romsdal etter nyttår

D) Konkurranses grunnlag meieriprodukter

Vedlegg: Diverse presseklipp

Bakgrunn for saken:

Det har opprørt både bønder, politikere og lokalbefolkningen at Nordmøre interkommunale innkjøpsamarbeid (NII) valgte ASKO som leverandør av mat og drikke til blant annet kommunenes kantiner og barnehager. Avtalen som trådte i kraft 1. november skal vare i fire år, og erstatter tidligere avtaler med Bama, Nortura, TP-Engros og Tine.

Hovedårsaken til støyen i etterkant, er at ASKO siden 2011 leverer melk fra Q-Meieriene som har meieri på Jæren og Gausdal. Det bondeide samvirkeforetaket Tine, som alle melkebønder på Nordmøre leverer til, tapte leveringen av melk til kommunene de neste fire åra.

Fylkesleder i M&R Bondelag, Oddvar Mikkelsen, uttalte til media at lokal verdiskaping må tillegges mer vekt når kommunene på Nordmøre skal velge leverandør av mat og drikke.

Brev til ordførerne i NII-kommunene fra produsentlagene i TINE på Nordmøre:

Til ordførere i NII

Ang leveranser av melk til nordmørskommunene og verdigrunnlag

Bakgrunnen for dette brevet er tapet Tine har hatt på anbud på leveranse av melk til nordmørskommunene. Vi ønsker å stille spørsmål om verdigrunlaget for utlysningen av anbudet samt gi et innblikk i hva dette betyr for alle melkebøndene på Nordmøre.

Hvordan kan kommunene i vårt område lyse ut et anbud uten å ta hensyn til lokale verdier og verdiskaping?

Bøndene i området står for stor verdiskaping med arbeidsplasser og ringvirkninger til næringslivet rundt oss. Vi produserer mat der ressursene er, i kulturlandskapet rundt oss. Landbruket i Møre og Romsdal er variert, men bærebjelken består i grasproduksjon til melkekyr. Landbruket gir grunnlag for levende bygder og åpne kulturlandskap.

Tine er en bondeeid samvirkebedrift. Det vil si at alle melkebøndene som leverer melk til Tine, er Tine-eiere. Samvirkebedriftene kan sammenlignes med et moderne "fair-trade" selskap, der overskuddet fra bedriften går tilbake til bøndene. Ingen aksjekapital som stikker av med fortjenesten, men et selskap som har som formål å gi best mulig pris til bøndene. Et viktig samvirkeprinsipp er i tillegg at melka skal hentes om produsenten er liten eller stor, om en bor sentralt eller ute i distriktene. Dermed er bonden sikret at melka blir hentet også i distriktskommunene i M&R. Og bonden får lik pris over hele landet, uansett om det er kort eller lang vei til markedet.

Et sterkt Tine er avgjørende for melkebondens økonomi. Vi leverer melk til Tine, et produkt dere ikke lenger vil ta inn. Dere ønsker heller å ta inn melk som er produsert mer sentralt i Gausdal eller på Jæren, fra Q-meieriene. Dette bidrar til mer sentralisering, mindre verdiskaping i våre kommuner, et lavere overskudd for Tine og dermed lavere etterbetaling for alle melkeprodusentene som leverer melk til Tine. Bøndene i området gjør daglig en stor jobb for å produsere kvalitetsmat og kulturlandskap, vi er stolte av våre produkter og våre samvirkebedrifter. Det at dere ikke lenger vil kjøpe våre produkter gir oss ingen klapp på skuldra eller signal om at vi gjør en viktig jobb for levende bygder og et kulturlandskap som betyr noe for lokalbefolkning og turister. I vårt fylke er det omtrent 3000 årsverk i landbruket med ei verdiskaping på nær 2 milliarder hvert år iflg. Bondelagets fylkesstatistikk. Av dette genereres en god del skattepenger lokalt. Verken Q-meieriene eller deres leverandører betaler skatt til nordmørskommunene.

Hvordan kan dere ved neste anledning stille krav til at produktene dere kjøper har en merverdi for regionen og stiller strengere krav til lokal bærekraft?

Spørsmål og skriftlig svar rettes til Vegard Smenes, leder Averøy produsentlag, vsmenes@gmail.com 99786830

Produsentlagene i Aure, Smøla, Fræna, Gjemnes, Kristiansund, Rindal, Sunndal, Surnadal, Halså, Tingvoll og Averøy. Produsentlagene er en del av Tine's eierorganisasjon. (Eide produsentlag behandler saken på egenhånd.)

Kommentert i styret:

- Saka har nådd ut i media - mange presseklipp i avisene Driva og Tidens Krav
- M&R Bondelag bør sende brev til innkjøpssamarbeidet på Nordmøre for å diskutere kriteriene de legger til grunn for innkjøp. Også skrive med tanke på at brevet kan sendes innkjøpssamarbeidet i andre regioner, ordførere og fylkeskommunen.
- Oddvar Mikkelsen, Arnar Lyche og Vegard Smenes deltar på eventuelt møte med innkjøpssamarbeidet.
- Saka etterlater seg spor når forbrukere blir vant til å forholde seg til Q-produkt framfor Tine-produkt.
- Kommunene bør beholde innkjøpssamarbeidet, men vi må prøve å påvirke kriteriene de bruker.
- Fylkesleder har fått e-post fra grossist med invitasjon til møte.
- Ringvirkningene utover selve oppgjørspriisen for den enkelte bonde er det viktigste her.

SAK 28/2018: Gjennomgang og oppsummering av årsmøterunden i lokallaga

Vedlegg: Liste over datoer for årsmøtene og representasjon fra fylkeslaget.

Vedtak: Gjennomføring av årets årsmøterunde har vært vellykket med fordeling av styremedlemmer på møtene. Det er nyttig og lærerikt for styremedlemmer å besøke nye lokallag hvert år. Det bør være praksis at det skal være besøk på alle årsmøter fra styret eller kontoret. Styret merker seg synspunktene som kom fram, og tar disse med seg til planlegginga av årsmøterunden neste år.

Saksutredning:

Årsmøtene i lokale Bondelag skal holdes innen 31. oktober. I september ble fylkesstyremedlemmene og ansatte ved kontoret fordelt for deltakelse i lokallagsårsmøtene. Denne lista ble sendt lokallagene i lokallagsbrev i september sammen med meldingsskjema om val, rapport lokallagsarbeid og aktivitetsmidler, forslag på innkalling og sakliste til årsmøte, adresseetiketter og medlemslister.

Lokallagene tok direkte kontakt med oppsatt styremedlem/ansatt og avtalte tid for årsmøtet. Vedlagte lister viser at pr 5. desember har fylkeslaget oversikt over årsmøter i 37 lokallag. (Mangler dato i Hildre og Vatne, Midsund og Frei).

Fylkeslagets praksis med å sende ut forslag til besøk fra fylkeslaget, og endra vedtekter til Norges Bondelag med framskyndet frist til innen 1. november hvert år for å holde årsmøtet i lokalt Bondelag, virker positivt for gjennomføring av årsmøterunden i M&R Bondelag.

Sammenslåing av lokallag:

Ingen lokallag er i høst sammenslått. Møre og Romsdal Bondelag pr 1. desember **40 lokallag**. Årsmøtet i Valldal Bondelag vedtok å slå seg sammen med Stordal Bondelag. De venter nå på at Stordal Bondelag skal gjøre det samme vedtaket, slik at de kan arrangere et felles årsmøte og formalisere det nye bondelaget med nytt styre. Det ble valgt valgnemnd som skal jobbe sammen med valnemnd i Stordal bondelag om styremedlemmer i nytt permanent styre for det nye laget.

Ny leder valgt i 10 lokallag; Rovde, Eidsdal og Norddal, Stranda, Vestnes, Nesset, Fræna, Eide, Surnadal, Rindal og Halså.

Deltakelse på årsmøtene: Lokale årsmøter er en viktig arena for meningsutveksling mellom medlemmer og signal fra lokallagene inn til fylkestyret. Styremedlemmer og tilsette ved kontoret ønsker å delta på årsmøtet. Også i år fordelte styret i M&R Bondelag alle fylkesstyremedlemmene for deltakelse i alle lokallagsårsmøtene. På grunn av stram økonomi dette året valgte vi også i år å fordele fylkesstyremedlemmene for deltakelse på årsmøter i eget nærrområde. Slik sparte vi reiseutgifter og møtegodtgjørelse. Resterende lokallag fikk besøk av en kontoransatt. Fylkeslaget har deltatt på 35 møter og møtt 36 lokallag (det vanlige er 20-25 årsmøter):

- Oddvar Mikkelsen (4),
- Gunnhild Overvoll (5),
- Odd Bjarne Bjørndal (4),
- Petter Melchior (1),
- Vegard Smenes (3),
- Marte Halvorsen (4),
- Arnar Lyche (11),
- Rose Bergslid (3).

På styremøtet ga alle styremedlemmer og ansatte ei oppsummering fra møtene de har vært på, og hvilke saker/tema som har vært drøftet.

Dette ble nevnt i styret / for eventuell oppfølging:

- Plansjene fra jordbruksoppjøret viste at Bondelaget leverer. Årets jordbruksavtale slo godt ut for mindre bruk.
- Stort engasjement om klima og driveplikt.
- Hjort tatt opp på mange årsmøter – fylkeslaget arbeider videre med saka.
- Jordvern stort engasjement i mange lokallag – fylkeslaget vurderer hjelp for oppfølging. Norges Bondelag tilbyr arealplankurs/møter i fylkene. Kanskje holde i Ørsta/Volda om hvordan lokallaga kan handtere arealsaker.
- Stranda Bondelag har arrangert kurset «Tryggere sammen», burde vært gjennomført i flere lokallag.
- Gjødselsvareforskrifta diskutert på mange årsmøter.
- Flere lag vurderer sammenslåing når ny kommunestruktur trår i kraft 1. januar 2020.
- God stemning på årsmøtene. Bra årsmøterunde.
- Innspill på at byggeregler og brannkrav ved bygg over 1000 m² må bli behandlet fornuftig og likt i kommunene i Møre og Romsdal.
- Jerveskader problem for mange bønder.
- Arbeide videre med jordvern og rovvilt.

Årsmøter i lokale Bondelag 2018

Pr 12. desember 2018

Lokallag	Dato	Besøk fylkesstyret	Gjenvalg av leder?
Vanylven	7.nov	Odd Bjarne Bjørdal	Gjenvalg
Rovde	1.nov	Arnar Lyche	NY – Paul Sindre Vedeld
Vestre Sunnmøre	21.nov	Arnar Lyche	Gjenvalg
Volda og Dalsfjord	30.okt	Gunnhild Overvoll	Gjenvalg
Austefjord Bjørke	23.okt	Odd Bjarne Bjørdal	Gjenvalg
Ørsta	24.okt	Gunnhild Overvoll	Gjenvalg
Hjørundfjord	30.okt	Arnar Lyche	Gjenvalg
Ørskog	25.okt	Rose Bergslid	Gjenvalg
Valldal	15.nov	Petter Melchior	Gjenvalg
Eidsdal og Norddal	18.okt	Arnar Lyche	NY - Kristian Indreeide
Stranda	22.okt	Gunnhild Overvoll	NY - Martin Vågsæter
Sunnylven	19.okt	Oddvar Mikkelsen	Gjenvalg
Liabygda	15.nov	Arnar Lyche	Gjenvalg
Stordal	Holdt sammen med Valldal BL	Petter Melchior	
Sykkylven	31.okt	Odd Bjarne Bjørdal	Gjenvalg
Skodje	7.nov	Gunnhild Overvoll	Gjenvalg
Giske	27.okt	Innleder fra NLR	Gjenvalg
Hildre og Vatne			
Ytre Haram	22.okt	Odd Bjarne Bjørdal	Gjenvalg
Harøy og Fjørtoft	24.okt	Gunnhild Overvoll	Gjenvalg
Molde	17.okt	Oddvar Mikkelsen	Gjenvalg
Vestnes	7.nov	Arnar Lyche	NY – Nils Øvstedal
Rauma	23.okt	Arnar Lyche	Gjenvalg
Neset	31.okt	Vegard Smenes	NY – Tor Olav Hanset
Midsund			
Gossen	17.okt	Arnar Lyche	Gjenvalg
Fræna	14.nov	Arnar Lyche	NY – Roger Håseth
Hustad	25.okt	Vegard Smenes	Gjenvalg
Eide	10.des	Vegard Smenes	NY – Knut Strand
Averøy	31.okt	Marte Halvorsen	Gjenvalg
Frei			
Gjemnes	31.okt	Arnar Lyche	Gjenvalg
Straumsnes/Tingvoll	28.nov	Marte Halvorsen	Gjenvalg
Sunndal	26.okt	Marte Halvorsen	Gjenvalg
Surnadal	29.okt	Oddvar Mikkelsen	NY – Ragna Marie Mausset
Todalen	29.okt	Rose Bergslid	Gjenvalg
Rindal	24.okt	Rose Bergslid	NY – Yngve Røøyen
Aure	29.okt	Arnar Lyche	Gjenvalg
Halsa	26.okt	Marte Halvorsen	NY – Marte Halvorsen
Smøla	25.okt	Oddvar Mikkelsen	Gjenvalg

SAK 29/2018: Tildeling av «Aktivt Lokallagsmidlar» 2018 til lokallaga**Vedlegg:**

- Kopi av årsmeldinger i lokale Bondelag (**egen bunke**)
- Tilråding på bakgrunn av innkomne søknader **26 lag**
(29 lag i 2017, 28 lag i 2016, 27 lag i 2015, 31 lag i 2014, 27 lag i 2013, 25 lag i 2011, 23 lag i 2010, 27 lag i 2009, ikke utdelt i 2008, 26 lag i 2007.)

Vedtak:

Styret slutter seg til forslaget til fordeling med de endringer som kom fram. Styret vil fordele kr **194.552** i Aktivt Lokallagsmidler for 2018 i samsvar med tilråding.

Det er også i år forutsetning for tildeling at laget har søkt/sendt inn årsmelding, med unntak av Åpen Gard og uttale til jordbruksforhandlingene. Fordelinga er basert på kr. 500 til alle lag som har uttalt seg om jordbruksavtalen og kr. 500 til anna prioritert aktivitet etter skjønn.

I tillegg kr. 5.000 til lag som har arrangert Åpen Gard på gardsbruk, utgifter gjennom året til diverse og markedsmateriell i lokallagene, midler til ekstra deltakelse fra lokallagene på ledermøtet, matutgifter til regional kartkonferanse i Skodje i mars 2018, kostnader til organisasjonskurs og kr 2000 til to lokallag som må leie skyssbåt for å holde møter.

Styret er imponert og svært glad for de mange gode aktivitetene som er i lokallaga på utadretta tiltak, tilbud til medlemmene og medlemsverving.

Laga får kopi av fordelingsdokumentet som også sier noe om aktiviteter i ulike lag.

Fordelingsgrunnlag: Sum til fordeling: Kr 194.552

1	Uttale jordbruksforhandlingene Kr. 500,-- x 29 lag	14.500	
2	Åpen Gard 4 lag (Aure, Halså, Averøy, Vestnes BL) a kr. 5.000,--	20.000	
3	Anna prioritert aktivitet etter skjønn 163 tiltak x kr 500	<u>81.500</u>	
	Sum aktiviteter lokallaga:		116.000
4	Brukt gjennom året til diverse aktiviteter/markedsmateriell i lokallagene		5.000
5	Ekstra deltakelse fra lokallagene på ledermøtet Giske 2.-3. nov		39.000
6	Matutgifter på regional kartkonferanse i Skodje i mars 2018		4.760
7	Organisasjonskurs november (Kostnader ikke dekt av Norges Bondelag)		16.500
8	Kostnader leie av skyssbåt for å holde møter, 2 lag a kr 2000 (Hjørundfjord BL og Harøy/Fjørtoft BL)		4.000
	Disponibelt		9.292
	Sum fordelt		194.552

Saksutredning:

Fylkeslaget får hvert år tildelt midler til aktiviteter i lokallagene. Lokallagenes frist var satt til 20. november. Midler som ikke blir fordelt til lokallagene går inn i fylkeslagets regnskap. Noen fylker fordeler hele beløpet til lokallagene, andre holder igjen deler i fylkeslaget til dekning av kostnader i forbindelse med regionale møter og utadrettede arrangement.

Møre og Romsdal er tildelt kroner 194.552 i aktivitetsmidler for 2018 etter følgende mal:

- Kroner 5.000 til hvert fylke
- 70% av resterende beløp etter antall medlemmer
- 30 % av resterende beløp etter antall lokallag

Mange av lokallagene som søker om Aktive Lokallagsmidler har meget god økonomi. Det er ikke økonomien i laget som avgjør planlegging og gjennomføring av aktiviteter gjennom året. Fylkeskontoret registrerer at det stort sett er de samme lagene som søker hvert år. Dette tross i at midlene flere ganger er kunngjort for leder og styremedlemmene i lokallagene i god tid.

Kommentarer til fordelingen:

1) Det er forslag om kr 500 for **uttale jordbruksforhandlingene**. Arbeidet med studieheftet er en prioritert oppgave i organisasjonen.

2)

Åpen Gard er høyt prioritert av fylkeslagene. Vi har prioritert tilskudd til lokallagene fra Aktive Lokallagsmidler. 4 arrangører av Åpen Gard i 2018 (Vestnes, Averøy, Halså og Aure) får tilskudd på **kr. 5.000** pr. arrangement.

3)

Fylkeskontoret har gått gjennom alle søknader og årsmeldinger. Oppsummert er det 163 tiltak å **prioritere etter skjønn**. Fylkeskontoret har fortsatt valgt å holde på kr 500 pr tiltak.

4)

Fylkeslaget har hvert år bestillinger og utgifter knyttet til diverse **aktiviteter, markedsmaterie-ll og profileringsartikler** til bruk i lokallagene, som ikke faktureres.

I tillegg har fylkeslaget hvert år også aktiviteter og møter med gratis deltakelse fra tillitsvalgte i lokallagene. Kostnader til bl.a. leie av møtelokale og servering dekkes av fylkeslaget.

5)

Ekstra deltakelse på ledermøtet: Til ledermøtet 2. og 3. november i Giske var hele lokallagsstyret innkalt, slik tradisjonen har vært de siste årene. Fra 7 lokallag møtte det i år to eller flere, totalt 13 deltakere i tillegg til leder fra lokallaget. Ledermøtet er opplæring og kompetanseheving av tillitsvalgte.

Gjennomsnittlig kostnad pr deltaker er ca kr 3.000 x 13 deltakere = **kr 39.000** (Oppholdskostnader + felleskostnader + reisekostnader)

6)

Møre og Romsdal Bondelag var **medarrangør av regional kartkonferanse** i Skodje i mars 2018 sammen med Skodje Bondelag og Skodje kommune. Fylkeslaget tok på seg å dekke matutgiftene på denne konferansen, totalt **kr 4.760**.

7)

Organisasjonskursene i november samlet 64 personer. Men litt dobbeltdekning og foredragsholder var det matservering på tre kurs for 70 personer a ca kr 450 pr person (dagpakke) = kr 31.500. Fylkeslaget får kr 5.000 pr kurs i støtte fra Norges Bondelag, totalt kr 15.000. Responderende beløp dekkes av Aktive Lokallagsmidler, **kr 16.500**

Kommentert/tillegg fra fylkesstyret:

I styremøte ble det lagt fram forslag til nytt punkt 8) om å øke tilskuddet til lokallag som må leie skyssbåt for å holde medlemsmøter, fra kr 500 (som foreslått fra kontoret) til kr 2.000 til lokallag. Dette ble enstemmig vedtatt.

8)

Båtskysskostnader: Hjørundfjord Bondelag og Harøy og Fjørtoft Bondelag har kostnader til leie av skyssbåt for å holde møter i lokallaget. Det gis et tilskudd kr 2.000 hver til disse lagene som delvis dekkes av båtskysskostnader.

SAK 30/2018: Innspill til jordbruksforhandlingene 2019

Vedlegg: Uttale jordbruksforhandlingene 2018 fra Møre og Romsdal Bondelag (**egen bunke**)

Vedtak: Arbeidsutvalget arbeider videre med utkast til uttale 2019. Styret tar med seg synspunkter og vurderinger som kom fram i styrets drøfting til styremøtene på nyåret. Arbeidsutvalget vurderer når utkast til uttale for jordbruksforhandlingene 2019 skal sendes på høring til lokallagene for endringer av fylkeslagets utkast. Høringsfrist for lokallagene å svare på Questback og gi innspill til fylkeslaget er **15. februar 2019**.

Saksutgreiing

Studieheftet med spørsmål fra Norges Bondelag er pr 5. desember ikke sendt ut. Det er ventet at alle lokale Bondelag i desember får tilsendt studiematerialet.

Styret drøfter på styremøtet 12. og 13. desember justering av fylkeslagets uttale 2018. Arbeidsutvalget vurderer senere etter råd fra styret om utkastet skal sendes lokallagene i samband med lagene sitt arbeid for jordbruksforhandlingene 2019. **Lokallagene sin frist for høringsinnspill er 15. februar 2019.**

Også i år legger Norges Bondelag opp til høringsinnspill i QuestBack. Trolig er det her x antall spørsmål en kan svare på. QuestBack gjør at Norges Bondelag enkelt kan ta ut rapporter over svar og tilbakemeldinger til hvert fylke slik at de kan bygge sine innspill ut fra lokallagas svar.

Det oppfordres til å rapportere arbeidet som studiering, da dette gir støtte både til lokallaget og til Norges Bondelag.

Fylkeskontoret/arbeidsutvalget utarbeider etter lokallagenes frist utkast til uttale 2019. Norges Bondelag sender ut fylkesvise rapporter, basert på lokallagas svar via QuestBack.

Fylkesstyret har møte **5. mars** med samvirke om uttale til jordbruksforhandlingene.

Fylkeslagenes frist for å sende uttale til Norges Bondelag er **fredag 15. mars 2019**.

Møte i **representantskapet i Norges Bondelag** for å behandle uttale til jordbruksforhandlingene 2019 er satt til **onsdag 27.mars og torsdag 28. mars**.

Det er antydnet at jordbrukets krav kan komme 29. april og statens tilbud 7. mai.

SAK 31/2018: Evaluering av FARM landbrukskonferanse og ledermøtet 2.-3. november 2018 - Øygardshamna på Giske

Vedlegg: Omtale og bilder fra FARM-konferansen og ledermøtet er lagt ut på heimesida.

Vedtak: Styret tar med seg det som kom fram i styret i sitt videre arbeid. Styret er godt fornøyd med arrangementet og sitter igjen med et positivt helhetsinntrykk. Både faglig og sosialt ble det et vellykket ledermøte med mye faglig påfyll. Et godt program ga motivasjon og inspirasjon til arbeidet i Bondelaget.

Saksutredning:**Totalt deltok det 50 personer på Ledermøtet på Øygardshamna på Giske**

Av disse 34 tillitsvalgte fra 21 lokale bondelag, 10 tillitsvalgte/tilsette fra fylkesstyret/-kontoret og 6 innledere/gjester.

7 lokale Bondelag stilte med to eller flere deltakere, totalt 13 personer ekstra. Som en viktig del av Bondelagets satsing på tillitsvalgte på alle plan i organisasjonen, oppmodet fylkeslaget i invitasjonen alle lokale Bondelag i M&R om å møte med så mange styremedlemmer som mulig. Kostnader ved ekstra deltakelse fra lokallagene utover en deltaker dekkes av Aktive Lokallagsmidler.

Fra Norges Bondelag deltok generalsekretær Per Skorge og næringspolitisk sjef Margrete Nøkleby

Møtet begge dager ble holdt på Øygardshamna på øya Giske, og med overnatting på Hotell Waterfront i Ålesund.

Første dag 2. november kl 10.30-18.00 deltok hele ledermøtet på **FARM landbrukskonferanse** om nye samarbeid og nye muligheter i landbruket. Konferansen samlet totalt **120 deltakere** fra mange ulike bransjer. På konferansen, som også inngikk som en del av Møre og Romsdal Bondelags todagers årlige ledermøte, deltok 50 tillitsvalgte fra lokallagene og fylkesbondelaget. Samarbeidspartnere var Momentium, Sparebanken Møre, Bondelaget, Ålesund Kunnskapspark, Giske kommune, Tussa og Møre og Romsdal Landbruksselskap.

Bakteppet var at den norske bonden leverer kvalitet i verdensstoppen, men landbruket står ikke stille. Samfunnet rundt oss er i stadig endring. Klima, teknologi, innovasjon og økonomi gir utfordringer – og store muligheter for næringen. FARM ønsket å forsøke å gi svar på mange av de viktige spørsmålene for landbruksnæringen og kaste lys over fremtidens landbruk, men kanskje aller mest skulle konferansen være en møteplass som kobler ideer sammen, skaper innovasjon og starter prosesser som kan gi matnyttige resultater.

Oppsummering program fredag:

- Fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, **Oddvar Mikkelsen**, innledet om mulighetene i samarbeidet mellom landbruksnæringa og den maritime industrien langs kysten.
- **Oddbjørn Hatløy** i Ålesund Kunnskapspark holdt foredrag om muligheter for vekst ved å koble industrikompetansen med folk og muligheter som ligger i landbruket.
- Hvordan påvirker teknologitrender landbruket? Dette var temaet for foredraget til **Anders Waage Nilsen**, partner og prosjektutvikler i New.
- Daglig leder **Marit Mjøen Solem** fra Kvikne i Tynset kommune presenterte sauebjelleselskapet Findmy.
- **Ragnhild Aspås og Anne Berntsen** presenterte et annet selskap som har kommet ut av landbruket, Nofence - elektroniske halsbånd, med base på Batnfjordsøra i Gjemnes.
- Droneselskapet Griff Aviation i Sykkylven utvikler droner for landbruket. På konferansen fortalte **Philip Johan Hofset Holand** om selskapet.
- Fagsjef **Helene Lillekvelland** i Norsk landbrukssamvirke presenterte fem trender som de tror vil påvirke norsk landbruk i fremtiden.

- På konferansen presenterte Sparebanken Møre ved bransjeansvarlig landbruk, **Stig Tryggestad** og banksjef **Robert Nerhus**, trender, økonomisk status, rammebetingelser og hvordan fremtiden vil se ut i vår region. De hadde blant annet gjennomført en «temperaturmåling» over tilstanden for jordbruket i Møre og Romsdal.

Lørdag 3. november kl 09.00-14.00 hadde de 50 tillitsvalgte fra lokallagene og fylkesbondelaget eget møte der mange aktuelle saker ble tatt opp, og med god tid til spørsmål og debatt.

Oppsummering program lørdag:

- Organisasjonssjef i Møre og Romsdal Bondelag, **Arnar Lyche**, hadde første programpost lørdag med orientering om hva som skjer i landbrukets klimaforhandlinger.
- Deretter hadde generalsekretær i Norges Bondelag, **Per Skorge**, og fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, **Oddvar Mikkelsen**, hver sine innledninger om aktuelle saker fra Bondelaget. Innleggene dannet grunnlaget for en god og lang debatt og spørsmålsrunde med deltakerne på ledermøtet.
- Næringspolitisk sjef i Norges Bondelag, **Margrete Nøkleby**, innledet til debatt om god at dyrevelferd er vårt varemerke – hva gjør vi for å bevare det?

Kommentert i fylkestyret:

- Variasjon i foredragsholdere på FARM-konferansen
- Litt lange pauser og litt slakt med programgjennomføring.
- Fornøyd med at Bondelaget bidro til å få til arrangementet FARM
- Evalueringsmøte holdes 23. januar sammen med Momentum og Sparebanken Møre.
- Arbeid på gang for å få til et samarbeid med Ålesund Kunnskapspark.
- Viktig å videreføre arbeidet med blå-grønt samarbeid i Ålesundregionen.
- Var noen programposter mer passende for de utenfor næringa enn for bønder?
- Godt å åpne opp horisonten, ikke bare tenke på oss selv. Viktig også å ha fokus på teknologi og andre tilsvarende tema.
- Eventuelt nytt arrangement blir kun konferanse, og ikke i tilknytning til ledermøte.
- Bra generaldebatt på ledermøtet lørdag.

SAK 32/2018: Arbeidsplan og møtedatoer for styret 1. halvår 2019

Vedtak: Styremøtene og andre aktiviteter blir på de datoene som er fastsatt:

- **Januar: Telefonstyremøte hvis behov**
- **Onsdag 13. februar: Styremøte** Årsmelding, regnskap, sakliste, program, årsmøtesaker
- **Tirsdag 5. mars: Styremøte** med samvirke om uttale jordbruksforhandlingene.
- **April: Styremøte.** Dato fastsettes på styremøte i februar
- **Onsdag 29. mai: Styremøte og møte med årsmøteutsendingene** til NB-årsmøtet 5.-6. juni.
- **November: Ledermøtet 2019.** Holdes i midten november. Tid og sted fastsettes senere.

Saksutredning:

- Fylkesårsmøtet er på Alexandra Hotell i Molde fredag 8. mars og lørdag 9. mars. Landbrukskonferanse på dagtid, fylkesårsmøtet fra fredag kl. 17.00 til lørdag kl. 14.00.
- Sakspapir/årsmelding m.m. sendes senest onsdag 27. februar (ikke postlevering lørdag)
- Det må holdes et styremøte i uke 7 eller 8 i februar for behandling av årsmelding, regnskap, sakliste, program og saker til årsmøtet.
- Trykking årsmelding bør starte senest mandag 25. februar.

Datoer styremøte i januar, februar og mars

- **Januar?? Styremøte** Det har ikke alltid vært holdt styremøte i januar (avhengig av saker som kommer på nyåret). Noen år er første styremøte holdt første / andre uka i februar. Styret kan spikre en styredato i januar, men senere avgjøre om møtet skal holdes.
- **Februar Styremøte** I uke 7 eller 8 i februar må det holdes styremøte for årsmøtesaker som årsmelding, regnskap, sakliste, program og saker til årsmøtet. (Det er vinterferie i skolen i uke 9 – (25. februar – 1. mars 2019))
- **Mars Styremøte** med samvirke om uttale jordbruksforhandlingene.

Lokallagas frist for uttale er ca 15. februar. Norges Bondelag sender ut fylkesvise rapporter basert på lokallagas svar via QuestBack. Fylkeslaga sin frist for å sende uttale til Norges Bondelag er fredag **15. mars**. Hvis styret vil ha møtet etter årsmøtet 8. og 9.

mars, kan vi ha programpost i årsmøtet der utsendingene kommer med innspill til styret.

Alt 1: Møtet med samvirke holdes i uke 11 (11.-15. mars)

Alt 2: Møtet med samvirke holdes i uke 10 (4.-7. mars)

- **Styremøte i april**
Påska er fra søndag 14. april til mandag 22. april. Fastsettelse av dato kan utsettes til styremøtet i februar.

- **Styremøte i mai**
Styremøte og møte med årsmøteutsendingene i **mai** (Årsmøtet Norges Bondelag er på Lillehammer onsdag 5. og torsdag 6. juni)

- **Ledermøtet november 2019:**
Tid og sted kan fastsettes senere.

Januar 2019								Februar 2019								Mars 2019							
Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø	Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø	Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
1		1	2	3	4	5	6	5					1	2	3	9					1	2	3
2	7	8	9	10	11	12	13	6	4	5	6	7	8	9	10	10	4	5	6	7	8	9	10
3	14	15	16	17	18	19	20	7	11	12	13	14	15	16	17	11	11	12	13	14	15	16	17
4	21	22	23	24	25	26	27	8	18	19	20	21	22	23	24	12	18	19	20	21	22	23	24
5	28	29	30	31				9	25	26	27	28				13	25	26	27	28	29	30	31
1.1: 1. nyttårsdag																							
April 2019								Mai 2019								Juni 2019							
Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø	Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø	Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
14	1	2	3	4	5	6	7	18		1	2	3	4	5		22					1	2	
15	8	9	10	11	12	13	14	19	6	7	8	9	10	11	12	23	3	4	5	6	7	8	9
16	15	16	17	18	19	20	21	20	13	14	15	16	17	18	19	24	10	11	12	13	14	15	16
17	22	23	24	25	26	27	28	21	20	21	22	23	24	25	26	25	17	18	19	20	21	22	23
18	29	30						22	27	28	29	30	31			26	24	25	26	27	28	29	30

SAK 33/2018: Fylkeslagets økonomi – rapport pr 6. desember 2018

Vedlegg: Regnskap mot budsjett og kommentarer pr 6. desember.

Vedtak: Framlagt økonomirapport tas til orientering.

Regnskap 2018	Regnskap	Budsjett 2018			Regnskap 06.12.2018		
		2017	Inntekter	Kostnader	Netto	Inntekter	Kostnader
Avdeling	2017						
8101 Generelt	802 455	814 000	0	814 000	795 640	16 492	779 148
8103 Fylkesleder	-50 254	313 000	313 000	0	313 000	152 016	160 984
8105 Opplæring tillitsvalgte	74 969	112 000	82 000	30 000	112 000	22 940	89 060
8110 Styret	-400 726	0	400 000	-400 000	0	315 559	-315 559
8112 Ledermøtet	-72 872	0	131 000	-131 000	0	153 479	-153 479
8113 Årsmøtet	-139 589		150 000	-150 000	0	148 665	-148 665
8119 Valgmennda	-28 008	0	30 000	-30 000	0	24 884	-24 884
8120 Evaluering RMP	0	0	0	0	0	0	0
8122 Landbrukskonferansen	-2 842	115 000	115 000	0	121 143	121 245	-102
8123 Matfestivalen	-25 535	0	0	0	0	12 000	-12 000
8124 Gjødselhåndtering	0	0	0	0	0	0	0
8125 Utadretta informasjon	-2 775	0	40 000	-40 000	0	16 413	-16 413
8126 Fortsatt gardsdrift	0	0	0	0	0	0	0
8128 Bedre og økt beiting	0	0	0	0	128 750	178 021	-49 271
8129 HMS-seminar	-16 670	0	0	0	0	0	0
8130 Refusjoner	32 000	0	0	0	0	0	0
8131 Støtte og gaver	-5 468	0	0	0	0	980	-980
8132 Unge bønder	0	100 000	100 000	0	42 220	152 818	-110 598
8135 Møter og kurs.	-44 224	0	43 000	-43 000	900	28 253	-27 353
8136 Kurs- og arrangementsutg.	-50 530	0	50 000	-50 000	13 574	31 593	-18 019
8138 Gjemnesprosjektet	0	0	0	0	0	0	0
8140 Aktive lokallagsmidler	480	195 000	195 000	0	194 552	4 760	189 792
	70 411	1 649 000	1 649 000	0	1 721 779	1 380 118	341 661

Økonomirapport 06.12.2018 Avdeling 8103 Fylkesleder

Alle reiseregninger mangler.

Avdeling 8105 Opplæring tillitsvalgte

Deltageravgift på kr 11 000 og reise for 5 stk. på kurs i landbrukspolitikk. Reise til kurs i bruk av sosiale medier.

Avdeling 8110 Styret

Hvor mange reiseregninger mangler?

Avdeling 8112 Ledermøtet

Faktura betalt til Momentum. Noe aktive lokallagsmidler føres som inntekt.

Avdeling 8113 Årsmøte

Vi har spart kr 3261 i forhold til budsjett

Avdeling 8125 Utadretta informasjon

Vi har kjøpt 2 nye rollup. Standleie på Dyregod.

Avdeling 8132 Unge bønder

Vi har ikke fått tilskudd fra Fylkesmannen. Norges Bondelag, Felleskjøpet, Tine og Nortura skal bidra til kostnadsdekning.

Avdeling 8135 Møter og kurs

Utbetaling til Anne Katrine – Jordvernforeningen og skoleutvalget Gjermundnes.

Avdeling 8136 Kurs- og arrangementsutgifter

Tilskudd på kr 13 574 til Jordvern Møre og Romsdal er betalt inn til Møre og Romsdal Bondelag, og deretter overført til Jordvern Møre og Romsdal. Vi har arrangert organisasjonskurs og eierskiftekurs.

Avdeling 8140 Aktive lokallag

Betalt maten i fagmøte arrangert av Skodje Bondelag.

Kommentert på styremøtet:

Opplæring tillitsvalgte – kan det brukes mer her for å dekke kostnader til lokallagstillitsvalgte?

SAK 34/2018: Organisasjonsutvalgets innstilling

Vedlegg: Organisasjonsutvalgets innstilling ligger på hjemmesiden her:

<https://www.bondelaget.no/getfile.php/13876010-1540383991/MMA/Bilder%20NB/Rapport%20fra%20organisasjonsutvalget.pdf>

Vedtak:

Møre og Romsdal Bondelag sitt innspel til organisasjonsutvalets rapport er basert på drøfting i fylkesstyret 12.-13. desember. Lokallaga er ikkje formelt høyrte og er berre sporadisk førespurt muntleg av medlemmar i fylkesstyret. Det er ikkje stort engasjement omkring saka i Møre og Romsdal.

Styret i Møre og Romsdal Bondelag er einige i utvalet sin konklusjon om at dei nye fylkeslaga må ha eitt styre, ein leiar og ein org.-sjef slik at ein talar med ei stemme overfor politikarar, fylkesmann og andre grupper vi ønsker å påverke. Vi er og helt samde i at det beste er å ha ein modell som er lik over heile landet, men med slik fleksibilitet i storleik og samansetjing av fylkesstyret som gjer det mogleg å tilpasse styrets oppgåver ut frå antal medlemmar, lokallag og geografisk avstand. Vi støttar det som gjennomgåande er modell ein, ny fylkesinndeling i framlegget frå utvalet. Vi støttar også framdriftsplanane som er skissert, men ser at medan enkelte fylke kan vere klare til samanslåing med ekstraordinært årsmøte ved leiarsamlinga hausten 2019, vil det for andre vere best å vente til våren 2020 med separate årsmøte for å behandle rekneskap og årsmelding og deretter samling til felles val av nytt styre.

Vi vil peike på at det er viktig at ingen verv i fylkesstyret blir så krevjande at det ikkje let seg kombinere med noko deltaking i gardsdrifta heime. Vi vil at det skal være aktive bønder i fylkesstyret.

Det kan vere formålstenleg at dei største fylka har to nestleiarar som har fast godtgjersle slik at noko mindre arbeid fell på fylkesleiaren.

Vi meiner at det i dei fylka som slår seg saman må leggest vekt på god skriftleg instruks til valkomiteen slik at alle delar av dei nye fylka blir representerte. Det er mogleg at instruks til fylkeslagas valkomite må inn i Norges Bondelags regelverk, eller i fylkeslagas vedtekter slik at det ikkje på seinare tidspunkt kan skje vesentlege endringar i denne med simpelt fleirtal i fylkesstyre eller fylkesårsmøte.

Det må takast stort omsyn til at landbruket kan ha svært ulik storleik og status i dei fylka som skal slåast saman. Landbruket i t.d Hordaland og Sogn og Fjordane er ikkje så ulikt i seg sjølv, men landbrukets posisjon i dei to fylka er svært ulik. Det er svært stor skilnad på landbruket si betydning og på andel av sysselsetjing og verdiskaping. I Viken er det svært stor skilnad på landbruket i øvre Buskerud og landbruket i flatbygdene på Romerike og i Østfold. Det vil vere krevjande å sitje i fylkesstyret og danne sams syn på dei sakene som styret arbeider med.

Styret i Møre og Romsdal Bondelag meiner det er viktig å ha eit fylkeskontor, i tydinga tilsette, som kjenner landbruket i heile fylket godt, og som kan gjere ein god jobb for lokallaga og enkeltmedlemmane i fylket. Det kan difor i fleire fylke vere tenleg å ha meir enn ein fysisk kontorstad.

Det vil vere nødvendig med noko fleksibilitet i representasjon på fylkesårsmøta. For vår del vil dagens modell med 1 pr lokallag og 1 pr 100 medlemmer fortsatt høve godt. For nokre blir dette fort uhandterleg store fylkesårsmøte. Fleksibilitet opp til 1 pr 200 medlemmer kan vere nødvendig.

Representasjon i sentrale organ:

Årsmøtet er fylkesutsendingane sin arena. Det er viktig at representasjonen ivaretek alle fylke sine interesser. For at årsmøtet skal behalde sin demokratiske form og struktur er det viktig at det ikkje er mogleg for nokre få store fylke å avgjere viktige spørsmål på førehand og danne fleirtal i årsmøtet. Auka minimumsrepresentasjon til 5 utsendingar for nye fylke vil vere riktig i så måte. Ein kan godt vurdere å endre frå 1 pr 600 medlemmar til 1 på 700 eller 750 medlemmar eller å sette maksbegrensning på dei største fylka.

Representantskapet er eit svært viktig organ. Sjølv om det er rådgjevande organ for styret ligg det stor påverknadskraft i representantskapet. I Møre og Romsdal fryktar vi at dersom alle gamle fylke skal behalde sitt gamle antal utsendingar vil dette kunne dreie maktbalansen i representantskapet gjennom at begge/alle utsendingane argumenterer og røyster likt i representantskapet. Det vil kunne svekke dei små fylka si påverknadskraft, og dermed kanskje distriktslandbrukets posisjon i representantskapet.

Vi vel difor å gå inn for at representantskapet bør bestå av leiar og ein nestleiar frå kvart nytt fylke. Det vil bidra til å styrke kunnskapen i alle fylkesstyre om dei diskusjonane som føregår i representantskapet, og kunne verke positivt attende til fylka. Det vil og vere ein god læringsarena for nestleiarane og på sikt auke kunnskapsnivået og erfaringa hjå fleire tillitsvalde. Nestleiarane vil ofte seinare koma inn som fylkesleiarar eller bli aktuelle til verv i sentralstyret eller i faste utval. Det vil og bidra til betre forankring av dei beslutningane kvart fylke gjer undervegs i møtet at ein kan diskutere med nestleiarane under møtet. Uansett om ein går for vårt forslag med to frå kvart fylke i representantskapet eller å bruke 18 fylkesutsendingar etter gamle fylkesgrenser, så er det foreinleg med at alle representantskapsutsendingar også er årsmøteutsendingar.

Styret kan slik vi ser det fungere utan endringar i samband med regionreformen. Regionane som innstiller til medlemmar i valkomiteen bør så langt råd vere i samsvar med ny fylkesinndeling.

Saksutredning:

Fylkesleder Oddvar Mikkelsen er medlem i organisasjonsutvalget

Høringsbrev til fylkeslagene 23. oktober:

Høring - organisasjonsutvalgets rapport

Regionreformen, med omorganisering av fylkene i Norge går videre. Det ble inngått en avtale mellom regjeringspartiene H, FrP og V og KrF om gjennomføring av reformen i september 2018. Bli denne avtalen opprettholdt, betyr det at fylkessammenslåing slik Stortinget vedtok sommeren 2017, skal være gjennomført til 1. januar 2020.

Det er nå lagt fram forslag i Stortinget om å stoppe sammenslåing av Troms og Finnmark, og å vurdere Viken på nytt, samt ytterligere reversering av reformen. Det er uklart om disse forslagene får flertall. KrFs prosess med hensyn til videre politisk veivalg kan eventuelt føre til regjeringsskifte. Dette kan også påvirke regionreformens framtid.

Tross mange betenkeligheter med regionreformen og bekymring for økt sentralisering, er prosessen med tilpasning av Bondelagets fylkeslag til ny struktur i gang. Dette skjer gjennom diskusjoner i styret, arbeid i Organisasjonsutvalget oppnevnt av styret og en grundig prosess i lokal- og fylkeslaga. Det vises til innspillsrunde vinteren 2018 og orienteringer og foreløpige diskusjoner på representantskapsmøtene og lederkonferansen.

Proessen videre har disse elementene:

- Høring i fylkeslaga med basis i foreløpig rapport. Fylkeslaga oppfordres til å sende organisasjonsutvalgets forslag ut til lokallaga. Høringsfrist 20. desember.
- Organisasjonsutvalget legger fram endelig rapport på basis av høringsrunden den 1. februar. Styret orienteres.
- Rapporten med forslag behandles i fylkesårsmøtene. Representantskapet i mars drøfter saken.
- Styret i Norges Bondelag innstiller overfor årsmøtet i Norges Bondelag den 25. april
- Årsmøtet behandler forslagene og lovendringer den 6. juni 2019

Det tas høyde for alternative tidsløyper dersom den politiske prosessen får et annet utfall.

Rapport klar

Organisasjonsutvalgets foreløpige rapport er nå klar, og er grunnlag for høring i organisasjonen.

Konklusjonene og forslagene i utvalgsrapporten er samlet i et sammendragkapittel. I rapporten er det gjort beskrivelser og drøftinger av sentrale arbeidsområder og vurdert fordeler og ulemper ved ulike løsninger for det politiske arbeidet, for medlemsoppfølgingen og for demokratifunksjonen.

Organisering av fylkeslagas administrasjon og ansatte blir håndtert av generalsekretæren og gjennom drøftinger med de ansattes organisasjoner. De økonomiske konsekvensene av omorganiseringen har ikke vært en del av utvalgets mandat.

Høring – tema for diskusjon

1. Rapportens hovedkonklusjon er Norges Bondelag bør følge nye fylkesinndeling ved valg av organisasjonsmodell. Dette ivaretar det næringspolitiske arbeidet best. Større fylkeslag vil gi mer krevende medlems- og organisasjonsarbeid. Likevel vektlegges det næringspolitiske arbeidet tyngre.
2. Det bør være ett fylkesstyre for hvert fylke
3. Antall styremedlemmer i de sammenslåtte fylkene må kunne utvides for å ivareta både næringspolitisk og organisatorisk arbeid. Utvalget ber fylkeslaga vurdere hvordan man kan sikre rekruttering av tillitsvalgte bønder i de nye fylkeslaga.

4. Bør det være fleksibilitet for lokallagenes representasjon på fylkeslagas årsmøter? Det presenteres to alternativer, med henholdsvis dagens løsning med 1/100 medlemmer, eller en fleksibel løsning i intervallet 1/50 til 1/200.
5. Tillitsvalgte organ for øvrig bør endres så lite som mulig. Dette sikrer balansen best mellom styret, fylker og samvirkeorganisasjoner. For representantskapets sammensetning presenteres to alternativer, med henholdsvis dagens sammensetning (18) eller to fra hvert fylkeslag (20) som alternativer.
6. Nye fylkesstyrer i de sammenslåtte fylkene bør hovedsakelig velges på årsmøter våren 2020, men med anledning til ekstraordinære fylkesårsmøter høsten 2019.

**Fylkeslaga bes gi synspunkter på disse konklusjonene, samt øvrige forhold i konklusjonskapitlet. Andre forhold som er drøftet i rapporten, eller som fylkeslaga mener er vesentlige, er sjølsagt fylkeslaga velkommen til å ta opp.
Høringsfrist er 20. desember 2018.**

Fylkeslaga avgjør sjøl hvordan de vil behandle rapporten. Av hensyn til lokallagenes muligheter til å drøfte saken, anbefaler vi at saken tas opp på ledermøtene i høst.

Med vennlig hilsen
Einar Frogner - utvalgsleder

Astrid Solberg - organisasjonssjef

SAK 35/2018: Innspill fra Halså Bondelag om gjengroing og drift

Vedlegg: Innspill og bilder fra styret i Halså Bondelag

Vedtak:

Fylkesstyret tar med seg innspillet fra Halså Bondelag i sitt arbeid med uttale til jordbruksforhandlingene 2019.

Saksutredning

Fylkeslaget mottok 10. oktober innspill fra styret i Halså Bondelag om gjengroing og drift. Styret påpeker at det ikke går så lang tid før relativt mye areal i mange kommuner, fylket samlet, og landet går ut av drift dersom utviklingen fortsetter slik som her.

Innspillet ble sendt fylkesstyret i e-post 10. oktober, vedlagt også noen bilder fra Halså som illustrasjon.

Halså Bondelag viser til gjengroingsproblematikken og foreslår positive tiltak for å forhindre at tidligere jordbruksareal groir igjen. De har to ulike forslag:

1. Å utvide eksisterende SMIL-ordning til også å gjelde kantrydding av dyrkajord som er i ferd med å gro igjen.
2. Fondsordning i jordbruket med skattefordel hvor pengene kan brukes til kantrydding av dyrkajord som er i ferd med å gro igjen.

Vurderinger

Det er gode forslag Halså Bondelag kommer med. I forbindelse med jordbruksforhandlingene har faglagene gjentatte ganger foreslått en fondsordning for landbruket etter samme mal som i skogbruket, men staten har så langt avvist forslaget. Ingen nye særordninger for landbruket er nok holdningen. Da er det nok enklere å få gehør for å bruke eksisterende ordninger, slik som SMIL. Kanskje kan kantrydding av dyrkajord som er i ferd med å gro igjen støttes innenfor SMIL, slik som ordningen er utformet i dag? Det gis tilskudd til rydding av gammel kulturmark.